

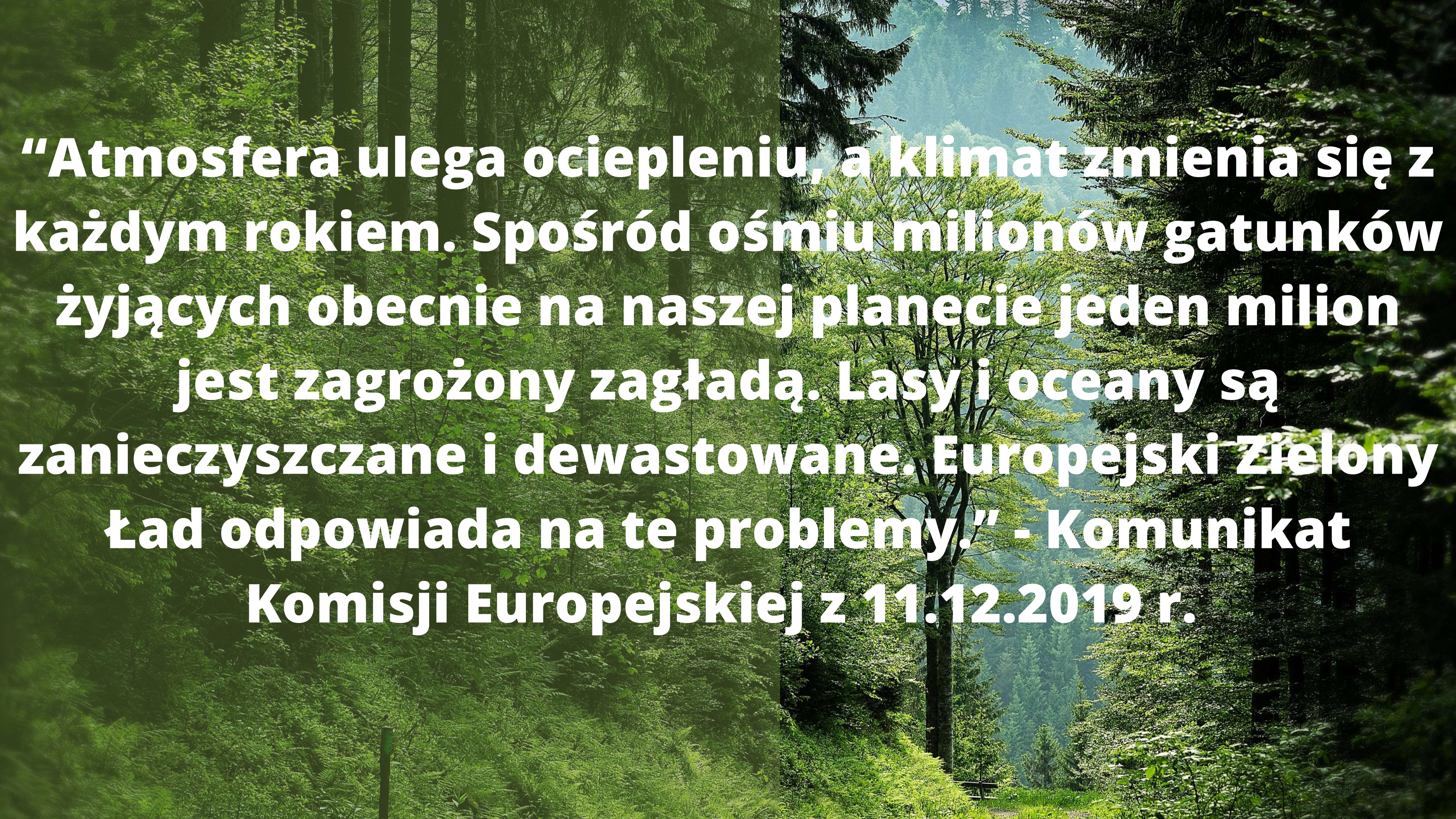
Ochrona lasów w Europejskim Zielonym Ładzie - gdzie jesteśmy?

Augustyn Mikos

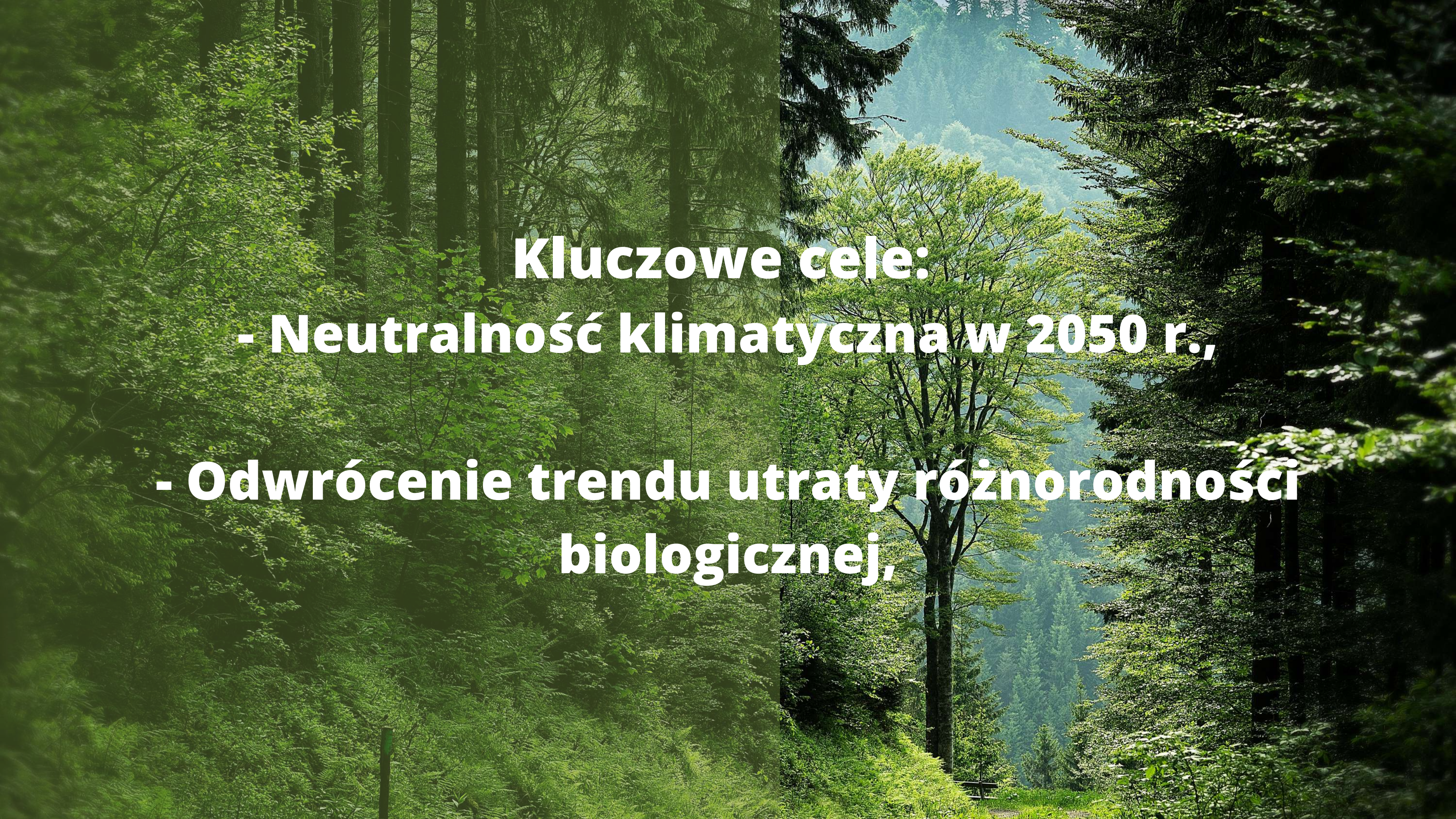
Stowarzyszenie Pracownia na rzecz Wszystkich Istot

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

“Atmosfera ulega ociepleniu, a klimat zmienia się z każdym rokiem. Spośród ośmiu milionów gatunków żyjących obecnie na naszej planecie jeden milion jest zagrożony zagładą. Lasy i oceany są zanieczyszczane i dewastowane. Europejski Zielony Ład odpowiada na te problemy.” - Komunikat Komisji Europejskiej z 11.12.2019 r.

Kluczowe cele:

- Neutralność klimatyczna w 2050 r.,**
- Odwrócenie trendu utraty różnorodności biologicznej,**

Transformacja
gospodarki UE z
myślą o
zrównoważonej
przyszłości

Europejski Zielony Ład

Wspieranie badań
naukowych
i pobudzanie innowacji

Zerowy poziom emisji zanieczyszczeń
na rzecz nietoksycznego środowiska

Ochrona i odbudowa
ekosystemów i bioróżnorodności

Od pola do stołu: sprawiedliwy,
zdrowy i przyjazny środowisku
system żywnościowy

Przyspieszenie przejścia na
zrównoważoną i inteligentną
mobilność

Nikt nie zostanie
pozostawiony w tyle
(sprawiedliwa transformacja)

Finansowanie transformacji

Bardziej ambitne cele klimatyczne
UE na lata 2030 i 2050

Dostarczanie czystej, przystępnej
cenowo
i bezpiecznej energii

Zmobilizowanie sektora przemysłu
na rzecz czystej gospodarki o
obiegu zamkniętym

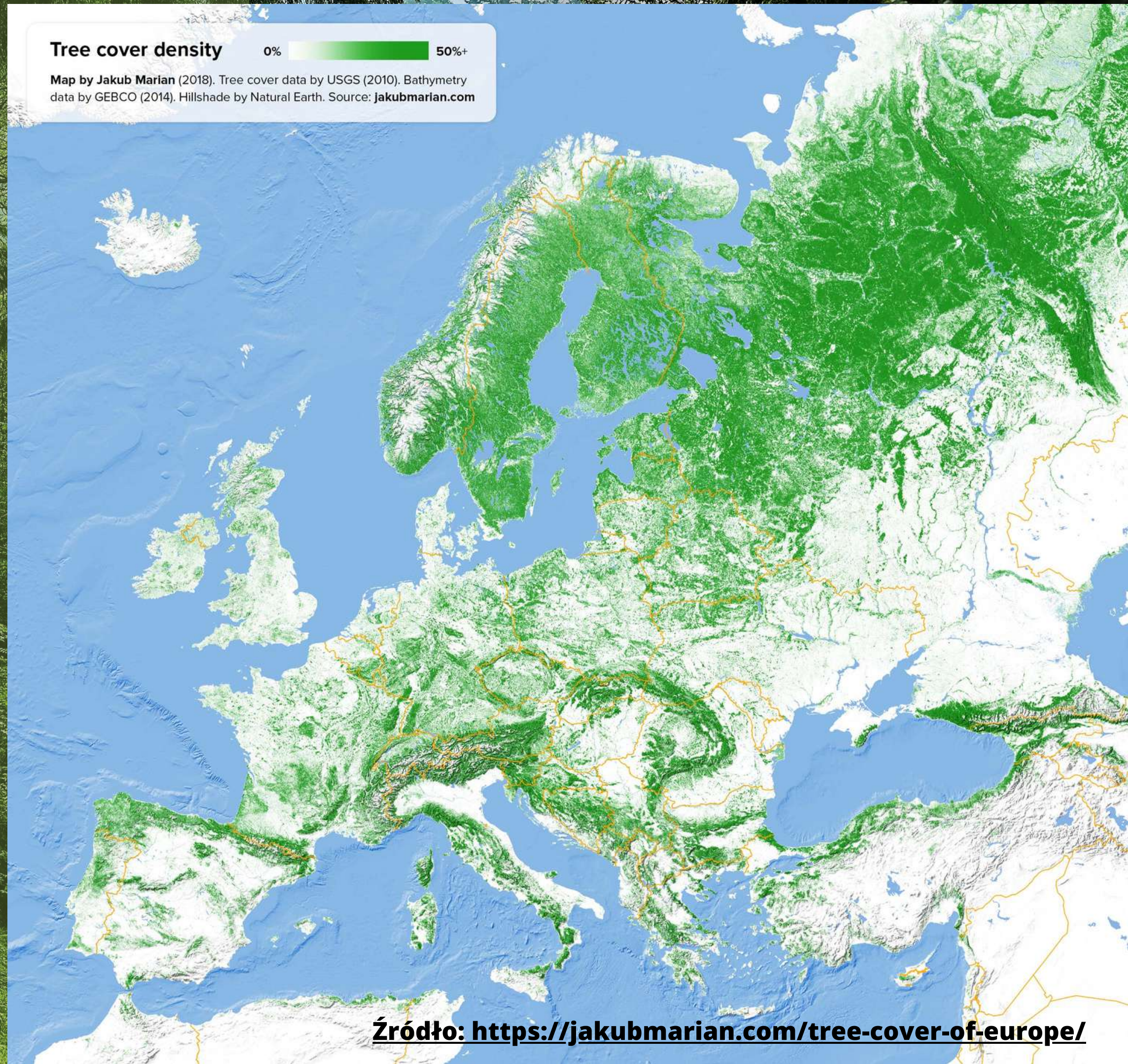
Budowanie i remontowanie w
sposób oszczędzający energię i
zasoby

UE w roli
światowego
lidera

Europejski
Pakt na rzecz
Klimatu

Znaczenie lasów dla spełnienia celów Zielonego Ładu

- **Bioróżnorodność: 40% obszaru UE, ok. 40% cennych siedlisk przyrodniczych Natura 2000**
- **lasy pochłaniają ok. 10% emisji gazów cieplarnianych UE**
- **Energetyka: spalanie biomasy drzewnej dostarcza ok. 6% całkowitej energii zużywanej w UE i ok. 35-40% energii odnawialnej**

Strategia Bioróżnorodności UE 2030 - cele

- obszary chronione na 30% obszaru UE,
- 10 % obszaru UE chronione ściśle,
- ścisła ochrona wszystkich lasów pierwotnych i starodrzewów,
- zapowiedź Nature Restoration Law,

Strategia Bioróżnorodności UE 2030 - priorytety wyznaczania obszarów w ramach celu 30%

- Przede wszystkim uzupełnienie sieci Natura 2000;
- Obszary ważne dla zwiększenia spójności sieci Natura 2000;
- Gatunki i siedliska które wymagają ustanowienia dodatkowych obszarów chronionych (na podstawie prawa UE i czerwonych list);

Źródło: Kryteria i wytyczne dotyczące wyznaczania obszarów chronionych - dokument roboczy Komisji Europejskiej

Strategia Bioróżnorodności UE 2030 - wymogi formalne wyznaczania obszarów w ramach celu 30%

- *Wkład w realizację tych ambicji wymaga długoterminowego zobowiązania do ochrony określonych obszarów lądowych;*
- Określenie: wartości przyrodniczych dla których obszar jest chroniony, celów ochrony, środków ochrony, systemu monitoringu.
- parki narodowe, rezerваты, obszary Natura 2000, parki krajobrazowe, niektóre obszary chronionego krajobrazu
- analiza Koalicji 10%

Strategia Bioróżnorodności UE 2030 - cel 10% obszarów chronionych ściśle

- *Obszary ochrony ścisłej to w pełni i prawnie chronione obszary wyznaczone w celu zachowania i/lub przywrócenia integralności obszarów przyrodniczych o bogatej różnorodności biologicznej wraz z ich podstawową strukturą;*
- *obszary chronione biernie i te gdzie na których aktywne zarządzanie podtrzymuje lub wzmacnia naturalne procesy;*
- *reżim ochronny zbliżony do rezerwatów przyrody i parków narodowych (oprócz obszarów ochrony krajobrazowej);*

Strategia Leśna UE 2030 - cele

- wytyczne leśnictwa bliższego naturze,
- zdefiniowanie i zmapowanie lasów pierwotnych i starodrzewów w UE,
- posadzenie 3 miliardów dodatkowych drzew,
- zapowiedź Forest Monitoring Law

Lasy pierwotne

Las pierwotny (primary forest): *Pochodzący z sukcesji naturalnej las rodzimych gatunków drzew, w którym nie ma wyraźnie widocznych oznak działalności człowieka, a procesy ekologiczne nie są znacząco zakłócone.*

Lasy pierwotne

- wykazują naturalną dynamikę lasu, taką jak naturalny skład gatunkowy drzew, występowanie martwego drewna, naturalna struktura wiekowa i naturalne procesy odnawiania;
- obszar jest wystarczająco duży, aby utrzymać naturalne procesy ekologiczne;
- nie stwierdzono znaczącej ingerencji człowieka lub ostatnia znacząca ingerencja człowieka miała miejsce wystarczająco dawno temu, aby umożliwić przywrócenie naturalnego składu gatunkowego i naturalnych procesów ekologicznych.;

Starodrzewy

Starodrzew (Old-growth forest): *Drzewostan lub obszar leśny składający się z rodzimych gatunków drzew, które rozwinęły się, głównie w wyniku naturalnych procesów, struktur i dynamiki zwykle związanych z późno-seralnymi fazami rozwojowymi w lasach pierwotnych lub nienaruszonych lasach tego samego typu. Oznaki dawnej działalności człowieka mogą być widoczne, ale stopniowo zanikają lub są zbyt ograniczone, aby znacząco zakłócić naturalne procesy.*

Starodrzewy

- zawierają cechy strukturalne i dynamikę, takie jak naturalne odnowienie, dynamika luk, duże i zróżnicowane martwe drewno, złożoność strukturalna oraz obecność starych drzew lub drzew osiagających stadium starzenia się i mikrosiedlisk związanych z drzewami;
- uzyskały te cechy strukturalne i dynamikę w ciągu kilku dziesięcioleci naturalnego rozwoju bez znaczącej interwencji człowieka;

Mapowanie starodrzewów i lasów pierwotnych w Polsce

Projekt MKiŚ (2022 r.): *Wstępne mapowanie lasów pierwotnych i tzw. lasów starych w Polsce w oparciu o wytyczne KE, analiza potencjału w zależności od doboru wskaźników i ich wartości granicznych*

- łącznie 22,9 tys. ha lasów spełniających kryteria;
- obszar wydaje się znacznie zaniżony;

Obecnie kolejny projekt zamawiany przez MKiŚ: Identyfikacja lasów pierwotnych i lasów starych na terenie Polski w oparciu o definicje wskazane w wytycznych Komisji Europejskiej i wskaźniki dostosowane do warunków polskich

Leśnictwo bliższe naturze (close to nature forestry)

- *leśnictwo bliższe naturze promuje poleganie na naturalnej i złożonej dynamice ekosystemu leśnego zamiast narzucania sztucznej jednorodności i manipulowania naturalnymi warunkami siedliskowymi* - wytyczne Komisji Europejskiej dot. leśnictwa bliższego naturze
- Główne cele:
 - zwiększanie złożoności strukturalnej lasów,
 - promowanie naturalnej dynamiki lasów,

Leśnictwo bliższe naturze - przykłady działań

- promowanie naturalnego odnowienia lasów (zob. wytyczne KE dot. zalesiania i sadzenia drzew);
- zapewnienie odpowiednich warunków pozyskania drewna (m.in. ograniczanie wielkości zrębów, pozostawianie drzew biocenotycznych i buforów wokół cieków, wstrzymanie się od cięć w okresie lęgowym ptaków);
- ograniczenie interwencji innych niż wycinki (m.in. nawożenie i pestycydy);

Leśnictwo bliższe naturze - przykłady działań

- ochrona i przywracanie ekosystemów glebowych i wodnych w lasach (m.in. odchodzenie od orania gleby, ograniczenie wykorzystania ciężkich maszyn i ilości dróg, ochrona lasów nadbrzeżnych);
- zachowanie odpowiedniej ilości martwego drewna w lesie;
- pozostawianie obszarów bez interwencji;
- podejście dostosowane do skali (poziom: pojedynczych drzew/grup drzew, drzewostanów i krajobrazu);
- zarządzanie populacjami kopytnych przy uwzględnieniu pojemności (carrying capacity) środowiska;

Strategia Bioróżnorodności UE 2030 i Strategia Leśna UE 2030 - subiektywne podsumowanie

- spełnienie zapisów obu strategii w zakresie ochrony lasów przyczyniłoby się znacznej poprawy ich ochrony;
- głównym wyzwaniem są niskie ambicje państw członkowskich zagrażające realizacji tych celów;
- bardzo ważną rolę w popchnięciu do wdrożenia założeń ma i będzie miało społeczeństwo obywatelskie;

Rewizja rozporządzenia LULUCF

- zmiana podejścia - konkretny cel dla UE i częściowe cele dla państw członkowskich zamiast;
- cel UE - 310 milionów ton ekwiwalentu CO₂ w 2030 r.;
- cel Polski - 38 milionów ton ekwiwalentu węgla w 2030 r. (w 2021 ok. 21 mln);

Rewizja Dyrektywy o promowaniu stosowania energii ze źródeł odnawialnych (tzw. RED albo Dyrektywa OZE) - zasada kaskadowego wykorzystania drewna

- Kolejność sposobów wykorzystania drewna:
 1. Produkty drewnopochodne
 2. Przedłużenie ich żywotności
 3. Ponowne wykorzystanie
 4. Recykling
 5. Bioenergia
 6. Utylizacja

Rewizja RED - kaskadowe wykorzystanie drewna

Bardzo ogólne sformułowanie obowiązku: (państwa członkowskie) *uwzględniają hierarchię postępowania z odpadami (...) i zapewniają stosowanie zasady kaskadowania, z naciskiem na systemy wsparcia i z należytym uwzględnieniem specyfiki krajowej*

Rewizja RED - kaskadowe wykorzystanie drewna

- Wyjątki jeśli:
 - konieczne jest zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii,
 - lokalny przemysł drzewny nie jest w stanie przetworzyć drewna zgodnie z wyższą wartością,

Wyjątki dotyczą: drewna z cięć przedrębnych, relizowanych dla zapewnienia bezpieczeństwa pożarowego, drewna pokłeskowego, rodzajów drewna którego cechy nie pozwalają na przerób przez lokalny przemysł drzewny

Rewizja RED - wyłączenie niektórych rodzajów drewna z zaliczania do celów OZE i dopłat

Wyłączenie dotyczy:

- drewna tartaczego,
- drewna okleinowego,
- drewna okrągłego jakości przemysłowej,
- karpiny,
- korzeni,
- drewna pochodzącego z lasów pierwotnych, starodrzewów i lasów o wysokiej różnorodności biologicznej,

Rewizja RED - wyłączenie niektórych rodzajów drewna z zaliczania do celów OZE i dopłat

- *Drewno jakości przemysłowej: określone i należyście uzasadnione przez państwa członkowskie zgodnie z odpowiednimi warunkami leśnymi i rynkowymi*
- *Ustawa OZE: drewno energetyczne – surowiec drzewny, który ze względu na cechy jakościowo-wymiarowe posiada obniżoną wartość techniczną i użytkową uniemożliwiającą jego przemysłowe wykorzystanie, a także surowiec drzewny stanowiący biomasę pochodzenia rolniczego*
- *ALE wciąż nie wprowadzono rozporządzenia określającego kryteria jakościowo-wymiarowe*

Rewizja RED - odejście od wsparcia dla zakładów produkujących jedynie energię elektryczną

Wyłączenie dotyczy:

- *Państwa członkowskie nie przyznają żadnego nowego wsparcia ani nie odnawiają żadnego wsparcia na produkcję energii elektrycznej z biomasy leśnej w instalacjach produkujących wyłącznie energię elektryczną*
- ALE... wyjątek dla regionów objętych Just Transition Fund

Rewizja RED - powiązanie z celem LULUCF

- Produkcja biomasy z zasobów krajowych powinna być zbieżna ze zobowiązaniami i celami Rozporządzenia LULUCF i KPEiK
- Obowiązek uwzględnienia w ostatecznej aktualizacji KPEiK:
 - oceny krajowej podaży biomasy leśnej dostępnej do celów energetycznych w latach 2021-2030 zgodnie z kryteriami określonymi w art. 29
 - oceny zgodności planowanego wykorzystania biomasy drzewnej z celami LULUCF na 2026 - 2029
 - opisu krajowych środków i polityk zapewniających zgodność z tymi celami

Rewizja RED - podsumowanie

- Brak istotnych ograniczeń dla wykorzystania biomasy leśnej - przede wszystkim brak podziału na biomasę pierwotną i wtórną - paradoksalnie podniesienie celu OZE może przyczynić się do wzmożenia wycinek;
- Wiele wyjątków od wprowadzonych ograniczeń - duża dowolność interpretacji przez państwa członkowskie;
- Powiązanie z celem LULUCF jako najmocniejszy punkt zaczepienia;
- Możliwość wprowadzenia bardziej restrykcyjnych ograniczeń przez państwa członkowskie - szansa na zmianę w Polsce?

Rozporządzenie o odbudowie zasobów przyrodniczych (Nature Restoration Law) - cele

- objęcie środkami odbudowy 20% obszaru UE do 2030 r., do 2050 wszystkie wymagających tego ekosystemów;
- cele dotyczące poprawy kondycji siedlisk Natura 2000;
- cele dotyczące wszystkich lasów - poprawa wskaźników bioróżnorodności leśnej (np. martwe drewno, różnorodność gatunkowa i wiekowa, fragmentacja, index pospolitych gatunków ptaków, węgiel organiczny w glebach);

Nature Restoration Law - środki odtwarzania

- *Tworzenie buforów nadbrzeżnych, np. lasów nadbrzeżnych, pasów buforowych, łąk lub pastwisk;*
- *Poprawa cech ekologicznych lasów, takich jak duże, stare i umierające drzewa (drzewa biocenotyczne) oraz ilość leżącego i stojącego martwego drewna;*
- *Dążenie do zróżnicowanej struktury lasu pod względem roślinności i wieku, umożliwienie naturalnej regeneracji i sukcesji gatunków drzew.*

Nature Restoration Law - środki odtwarzania

- *Zwiększanie różnorodności lasów poprzez tworzenie mozaik siedlisk nieleśnych, takich jak otwarte płaty łąk lub wrzosowisk, stawy lub obszary skaliste;*
- *Wykorzystanie podejścia leśnictwa "bliskiego naturze" lub "ciągłej pokrywy leśnej"; wprowadzenie rodzimych gatunków drzew;*
- *Wsparcie rozwoju rodzimych starych lasów i dojrzałych drzewostanów (np. poprzez zaniechanie pozyskania drewna).*

Nature Restoration Law - krajowe plany odbudowy zasobów przyrodniczych

- *Zwiększanie różnorodności lasów poprzez tworzenie mozaik siedlisk nieleśnych, takich jak otwarte płaty łąk lub wrzosowisk, stawy lub obszary skaliste;*
- *Wykorzystanie podejścia leśnictwa "bliskiego naturze" lub "ciągłej pokrywy leśnej"; wprowadzenie rodzimych gatunków drzew;*
- *Wsparcie rozwoju rodzimych starych lasów i dojrzałych drzewostanów (np. poprzez zaniechanie pozyskania drewna).*

Nature Restoration Law - przygotowanie krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych

- Określenie obszarów siedlisk które wymagają objęcia środkami odbudowy;
- Mapy rozmieszczenia siedlisk ze wskazaniem siedlisk nie będących w dobrej kondycji;
- Obszary gdzie siedliska powinny zostać przywrócone,
- Zmapowanie lasów wymagających objęcia środkami odbudowy;
- Zapewnienie udziału społeczeństwa w opracowywaniu planów,

Nature Restoration Law - krajowe plany odbudowy zasobów przyrodniczych

- Wskazanie powierzchni siedlisk które wymagają objęcia środkami odbudowy;
- Mapy rozmieszczenia siedlisk ze wskazaniem siedlisk nie będących w dobrej kondycji;
- Wskazanie środków odbudowy stosowanych do osiągnięcia celów Nature Restoration Law wraz z harmonogramem;
- Obszary gdzie siedliska powinny zostać przywrócone;
- Zmapowanie lasów wymagających objęcia środkami odbudowy;
- Zapewnienie udziału społeczeństwa w opracowywaniu planów;

Unijne ramy monitorowania lasów i planów strategicznych dla lasów - Forest Monitoring Law

- Ogłoszenie spodziewane w listopadzie
- Możliwe elementy
 - Wprowadzenie Strategicznych Planów dla Sektora Leśnego
 - Zunifikowanie monitorowania stanu lasów na poziomie UE
 - Wykorzystanie monitoringu satelitarnego, m.in., aby wprowadzić alerty przeciwko wylesianiu

Dziękuję za uwagę

Kontakt

Augustyn Mikos

augustyn@pracownia.org.pl

Sfinansowano z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**